

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

The Strategic Management Model for the Student Support System in Small Schools under the Office of Phetchaburi Primary Educational Service Area 1

สมหญิง ชาติไทย^{1*}, พิชญภา ยืนยาว² และ นภาพรณ โยดสิน³

Somying Chatthai^{1*}, Pitchayapa Yuenyaw² and Napaporn Yodsinn³

(วันรับบทความ : 18 กุมภาพันธ์ 2569 เดือน ปี/วันแก้ไขบทความ : 30 มีนาคม 2569/วันที่ตอบรับบทความ : 01/04/2569)

(Received Date : Feb 18th, 2026, Revised Date : Mar 30th, 2026, Accepted Date : Apr 01, 2026r)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) พัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก และ 3) ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ โดยผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3 คน ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (2) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา 4 คน และครูผู้ปฏิบัติงาน 4 คน ใช้ในการสนทนากลุ่ม และ (3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา 5 คน ใช้ในการประเมินรูปแบบ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ความถี่ และร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กดำเนินการตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ยังมีขาดความเป็นระบบเชิงกลยุทธ์ โดยเฉพาะด้านการใช้ข้อมูล การสร้างเครือข่าย และการติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง ปัญหาหลักคือข้อจำกัดด้านบุคลากรและศักยภาพครู และมีความต้องการรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบท 2) รูปแบบ S-CARE PDCA ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการบริหาร

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹ Education Administration, Faculty of Education Nakhon Pathom Rajabhat University

^{2,3} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{2,3} Faculty of Education Nakhon Pathom Rajabhat University

* ผู้ติดต่อหลัก Email: schatthai27@gmail.com

* Corresponding author Email: schatthai27@gmail.com

เชิงกลยุทธ์ กลไกสนับสนุน และผลลัพธ์ที่คาดหวัง และ 3) รูปแบบมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบท เป็นประโยชน์ และสามารถนำไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร, การบริหารเชิงกลยุทธ์, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This study aimed to: (1) examine the current conditions, problems, and needs in managing student support systems in small schools; (2) develop a strategic management model for student support systems in small schools; and (3) evaluate the appropriateness of the developed model. The research was conducted in three phases. Key informants were divided into three groups: (1) three school administrators and three teachers responsible for student support systems, who participated in in-depth interviews; (2) four educational administration experts and four practitioners, who participated in focus group discussions; and (3) five educational administration specialists, who evaluated the model. Research instruments included semi-structured interviews, focus group discussion records, and a suitability assessment form. Data were analyzed using content analysis, frequency, and percentage.

The findings revealed that: (1) the implementation of student support systems in small schools followed the guidelines of the Office of the Basic Education Commission; however, it lacked strategic coherence, particularly in data utilization, collaborative networking, and continuous monitoring of at-risk students. Major problems included personnel limitations and insufficient teacher capacity, and there was a need for a clear, flexible, and contextually appropriate management model; (2) the S-CARE PDCA model was developed, comprising four components: input, strategic management process, support mechanisms, and expected outcomes; and (3) the model was found to be appropriate, contextually relevant, useful, and feasible for practical implementation.

Keyword : management model, strategic management, student support system, small schools

บทนำ

การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านสติปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม เป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย (Office of the Basic Education Commission, 2019) การบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยระบบบริหารจัดการที่สามารถตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะ “ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาการเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ (Bunyaneet, 2022) อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษายังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีข้อจำกัดด้านบุคลากร ทรัพยากร และโครงสร้างการบริหาร ส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและประสิทธิภาพ จากการศึกษาของ Chuma et al. (2023) พบว่า ผู้รับผิดชอบระบบยังมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการไม่เพียงพอ แผนปฏิบัติงานขาดความชัดเจน และการประสานความร่วมมือยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้การดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในบริบทของสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร

ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาการจัดการ โดยเน้นการวิเคราะห์บริบทองค์กร การกำหนดทิศทางและเป้าหมาย การพัฒนากลยุทธ์ที่สอดคล้องกับทรัพยากร และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (Bryson, 2018) ควบคู่กับแนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA ของ Deming (1986) ซึ่งช่วยสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบในสถานศึกษา โดยมีงานวิจัยของ Premasuk et al. (2023) ที่นำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้และพบว่าสามารถยกระดับคุณภาพการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในงานวิจัยด้านการศึกษา แต่ยังไม่ปรากฏการพัฒนา รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ออกแบบเฉพาะสำหรับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กระดับประถมศึกษา และยังขาดการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบในบริบทเฉพาะของพื้นที่ศึกษา อันสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติ

สำหรับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีสัดส่วนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ และส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ส่งผลให้ประสบปัญหาด้านบุคลากรงบประมาณ และกลไกการบริหารที่เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ความต่อเนื่องของการติดตามพัฒนา และคุณภาพชีวิตของผู้เรียนในระยะยาว

จากสภาพปัญหาและช่องว่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งหมายในการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สามารถนำไปใช้ได้จริง และส่งเสริมประสิทธิภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นอยู่ภายใต้กรอบแนวคิด S-CARE PDCA Model ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่บูรณาการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือ S-CARE PDCA Model ร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้เกิด

การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โมเดลดังกล่าวประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) (2) กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Process) (3) กลไกสนับสนุน (Support Mechanisms) และ (4) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Expected Outcomes) โดยองค์ประกอบทั้งหมดเชื่อมโยงกันภายใต้หลักการ PDCA (Plan–Do–Check–Act) เพื่อให้การบริหารจัดการมีความยืดหยุ่น ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารและการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1
2. สร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1
3. เพื่อตรวจสอบและประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับระบบดังกล่าว โดยอาศัยแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ของ Bryson (2018) ร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA ของ Deming (1986) รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยนี้ หมายถึง แนวทางหรือกรอบการดำเนินงานที่กำหนดองค์ประกอบและกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ปัจจัยนำเข้า (2) กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (3) กลไกสนับสนุน และ (4) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในงานวิจัยนี้ อ้างอิงตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการสำคัญ ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 ซึ่งมีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน และตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล โดยกำหนดหน่วยศึกษา จำนวน 4 แห่ง

ได้แก่ 1) โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 13 (บ้านพุ่มวง) 2) โรงเรียนวัดเทพประชุมชนมิตร (สาตราษฎร์บำรุง)
3) โรงเรียนบ้านบางกุงา และ 4) โรงเรียนวัดราษฎร์ศรัทธา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือการบริหารการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก และมีประสบการณ์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. ผู้ให้ข้อมูลในการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการวิจัยทางการศึกษา จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา หรือการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ผู้ให้ข้อมูลในการประเมินรูปแบบ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์คัดเลือก คือ เป็นผู้ที่มีคุณวุฒิหรือประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา และมีความเชี่ยวชาญในการประเมินรูปแบบหรือการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

1. แบบตรวจสอบรายการ ใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นในการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดประเด็นคำถามครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ (1) สภาพปัจจุบันของการดำเนินงาน (2) ปัญหาและอุปสรรค และ (3) ความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหาร

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Record) ใช้เป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 8 คน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ และพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ

แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ (Checklist Form) ใช้ในการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งประเมินตามเกณฑ์ของ Guskey (2000) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความเหมาะสม (Utility) (2) ความสอดคล้อง (Congruity) (3) ความเป็นประโยชน์ (Propriety) และ (4) ความเป็นไปได้ (Feasibility)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย 2) พัฒนาแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา 3) ปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ 4) ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียง และ 5) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Check)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 มาใช้เป็นฐานในการพัฒนารูปแบบ โดยดำเนินการจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประเด็นในการสนทนากลุ่มประกอบด้วย 1) ความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบ 2) ความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และ 4) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ

ผู้วิจัยดำเนินการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยใช้แบบประเมิน (Checklist Form) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ การประเมินใช้เกณฑ์ของ Guskey (2000) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความเหมาะสม (Utility) 2) ความสอดคล้อง (Congruity) 3) ความเป็นประโยชน์ (Propriety) และ 4) ความเป็นไปได้ (Feasibility)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ดำเนินการตามลักษณะของข้อมูลในแต่ละระยะ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อสังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยจัดหมวดหมู่และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

ระยะที่ 2 การประชุมสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพจากแบบบันทึกผลการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของร่างรูปแบบ โดยแยกความคิดเห็นเป็นหมวดหมู่และสังเคราะห์แนวทางปรับปรุง

ระยะที่ 3 ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ และข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์จากข้อเสนอแนะปลายเปิดด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงร่างรูปแบบให้สมบูรณ์

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กเป็นไปตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังขาดความเป็นระบบเชิงกลยุทธ์ และมีลักษณะเป็นการดำเนินงานแบบแยกส่วน

ในด้านปัญหา พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กประสบข้อจำกัดด้านบุคลากร ครูต้องรับผิดชอบหลายหน้าที่ ส่งผลให้การติดตามดูแลนักเรียนกลุ่มเสี่ยงไม่ต่อเนื่อง การใช้ข้อมูลสารสนเทศยังไม่มีประสิทธิภาพ ระบบฐานข้อมูล เช่น Hero Obec Care ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนยังขาดความเป็นระบบ และไม่มีแนวทางปฏิบัติร่วมที่ชัดเจน

ในด้านความต้องการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการรูปแบบการบริหารที่มีความชัดเจน เป็นระบบ และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยควรมีแนวทางการวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลที่เชื่อมโยงกัน รวมทั้งสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่าย เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ และวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อกำหนดองค์ประกอบและกระบวนการของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

ผลการพัฒนาพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นคือ S-CARE PDCA Model ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารที่บูรณาการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (S-CARE) เข้ากับกระบวนการดำเนินงานเชิงระบบตามวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ ต่อเนื่อง และสามารถปรับปรุงพัฒนาได้อย่าง

สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก โดย S-CARE สะท้อนแนวคิดสำคัญของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่

- S (Student-Centered) การมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- C (Collaboration) การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย
- A (Assessment) การใช้ข้อมูลและการประเมินเพื่อการตัดสินใจ
- R (Resource Management) การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม
- E (Empowerment) การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร

โดย S-CARE สะท้อนแนวคิดสำคัญของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และระบบข้อมูลสารสนเทศ เช่น ระบบ Hero Obec Care และเครื่องมือประเมินพฤติกรรมนักเรียน
2. กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการดำเนินงานที่ขาดความเชื่อมโยง โดยประกอบด้วย การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การดำเนินงาน การติดตาม และการประเมินผลตามวงจร PDCA
3. กลไกสนับสนุน (Support Mechanism) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากความต้องการในการเสริมสร้างความร่วมมือ โดยเน้นการใช้เทคโนโลยี การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และเครือข่าย
4. ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Outcomes) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กเรียนอย่างรอบด้าน ลดพฤติกรรมเสี่ยง และเพิ่มประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระยะที่ 3 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ

ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้แบบประเมิน (Checklist Form) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม (Utility) ด้านความสอดคล้อง (Congruity) ด้านความเป็นประโยชน์ (Propriety) และด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)

นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อเสนอแนะปลายเปิด พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบมีความชัดเจน ครอบคลุม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทของ

โรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นจากการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ของข้อคิดเห็นปลายเปิดจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1 (S-CARE PDCA Model) โดยเห็นว่ารูปแบบมีความเป็นระบบ ชัดเจน และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในทุกมิติ ทั้งองค์ประกอบ กระบวนการ กลไกสนับสนุน และผลลัพธ์ที่คาดหวัง เมื่อจัดหมวดหมู่ข้อเสนอแนะ พบประเด็นสำคัญดังนี้

1. ความชัดเจนและเป็นระบบ รูปแบบมีโครงสร้างที่ชัดเจน เชื่อมโยงกันระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการตามวงจร PDCA กลไกสนับสนุน และผลลัพธ์ ทำให้สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการระบบดูแลนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม
2. ความเหมาะสมกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก รูปแบบคำนึงถึงข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็ก พร้อมเปิดโอกาสให้ปรับใช้ตามบริบทเฉพาะของแต่ละแห่ง ส่งเสริมความยืดหยุ่นและความเป็นไปได้ในการใช้จริง
3. การบูรณาการวงจร PDCA กับระบบดูแลนักเรียน การใช้ PDCA ทำให้การดำเนินงานเป็นระบบมากขึ้น มีความต่อเนื่อง และสามารถติดตาม ปรับปรุงคุณภาพได้อย่างชัดเจน
4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบ Hero Obec Care และฐานข้อมูลนักเรียนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการติดตาม วิเคราะห์ และตัดสินใจเชิงบริหาร
5. การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกถือเป็นปัจจัย สำคัญในการขับเคลื่อนระบบดูแลนักเรียนให้เกิดความยั่งยืน

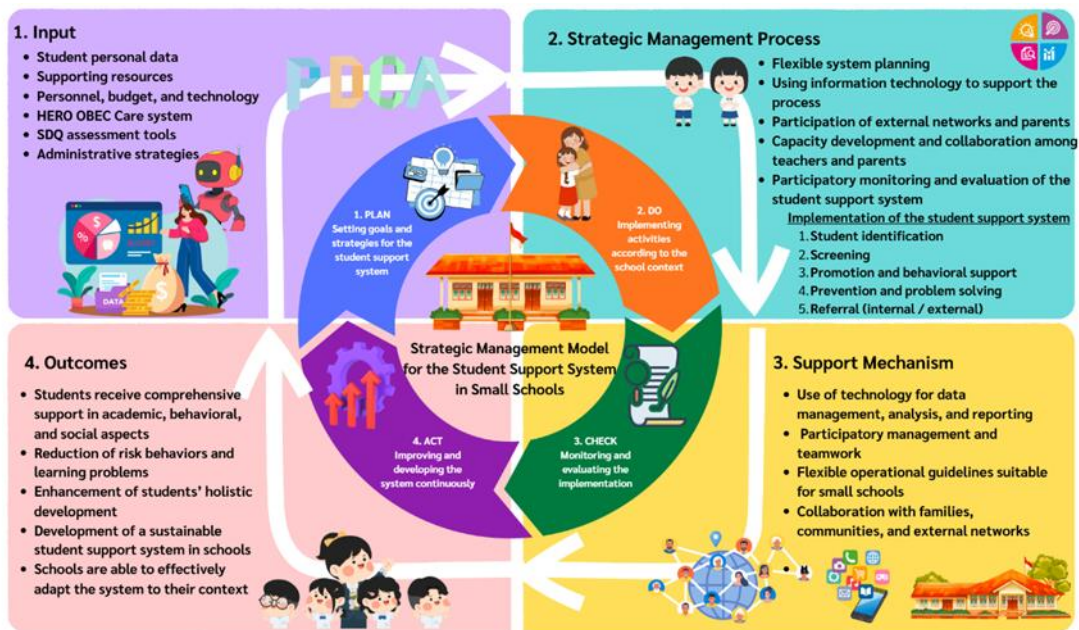

Figure 1 S-CARE PDCA Strategic Management Model for the Student Support System in Small Schools

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่การสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กยังประสบปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในหลายด้าน ทั้งข้อจำกัดด้านบุคลากร การใช้ข้อมูลสารสนเทศ และการมีส่วนร่วมของ

ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นระบบ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chuma et al. (2023) ที่พบว่าสถานศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรมักประสบปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็กมักเผชิญข้อจำกัดด้านบุคลากรและโครงสร้างการบริหาร ซึ่งส่งผลต่อความต่อเนื่องของการดูแลนักเรียนและการติดตามกลุ่มเสี่ยง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนถึงความต้องการรูปแบบการบริหารที่มีความระบบสนับสนุนการดูแลนักเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Ajinsamajarn (2017) ที่ระบุว่าการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งสอดคล้องกับ Jongwisarn (2018) ที่เน้นความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่ต้องมีทิศทางชัดเจนและการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังสะท้อนว่าโรงเรียนขนาดเล็กยังขาดความชัดเจนในการกำหนดทิศทางและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phromphorn (2018) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองในทุกชั้นตอนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน

ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนถึงความต้องการรูปแบบการบริหารที่มีความเป็นระบบ ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นำไปสู่การพัฒนาในรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ภายใต้กรอบแนวคิด S-CARE PDCA Model ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระยะที่ 1 ร่วมกับแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์และวงจร PDCA รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) (2) กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Process) (3) กลไกสนับสนุน (Support Mechanism) และ (4) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Outcomes) โดยบูรณาการวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) เพื่อให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Bryson (2018) และ Deming (1986) รวมถึงงานวิจัยของ Premasuk et al. (2023) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการแนวคิดเชิงกลยุทธ์กับกระบวนการเชิงระบบในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ซึ่งเป็นการตรวจสอบและประเมินรูปแบบ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบมีความเหมาะสม สอดคล้อง มีประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการจำเป็นที่ค้นพบในระยะที่ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangkhapinyo (2022) ซึ่งพบว่ารูปแบบการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่

ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khamwai (2024) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบโดยผ่านกระบวนการอย่างเป็นระบบและการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วยยืนยันถึงคุณภาพ ความน่าเชื่อถือ และความสามารถในการนำไปใช้จริงในบริบทของสถานศึกษา

ผลการวิจัยทั้ง 3 ระยะสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ซึ่งพบข้อจำกัดสำคัญด้านบุคลากร ระบบสารสนเทศ และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ทั้งนี้สอดคล้องกับ Chuma et al. (2023), Ajinsamajarn (2017), Jongwisani (2018) และ Phromphorn (2018) ที่ชี้ให้เห็นถึงบทบาทของปัจจัยเชิงโครงสร้างและการมีส่วนร่วมต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานสถานศึกษา ผลการศึกษาดังกล่าวได้นำไปสู่การพัฒนารูปแบบ S-CARE PDCA Model เป็นการบูรณาการแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์ร่วมกับวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อเสริมสร้างความเป็นระบบ ความยืดหยุ่น และความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับ Bryson (2018), Deming (1986) และ Premsuk et al. (2023) ที่เน้นการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ควบคู่กับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้าย ผลการประเมินรูปแบบยืนยันถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับสูง สอดคล้องกับ Sangkhapinyo (2022) และ Khamwai (2024) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนารูปแบบบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์และการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและศักยภาพในการนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยยึดหลัก PDCA และกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่น เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้ เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้จริงในสถานศึกษา

1.2 ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการทำงานเป็นทีม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน ทั้งนี้ ผลการวิจัยสะท้อนว่าข้อจำกัดด้านบุคลากรและทักษะเป็นปัจจัยสำคัญ

1.3 โรงเรียนควรสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก เพื่อพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายช่วยยกระดับประสิทธิภาพการดูแลนักเรียน

1.4 ควรมีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์และการมีส่วนร่วมจากภาคส่วน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เน้นความสำคัญของวงจร PDCA

1.5 หน่วยงานต้นสังกัดควรสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น เช่น งบประมาณ เทคโนโลยี และบุคลากร เพื่อเสริมความพร้อมของโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้ เนื่องจากผลการวิจัยสะท้อนว่าข้อจำกัดด้านทรัพยากรเป็นอุปสรรคสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และพัฒนารูปแบบให้มีความยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างแนวคิดเชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4 ควรมีการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ในระยะยาว เพื่อประเมินความยั่งยืนและการพัฒนาของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง (References)

- Ajinsamajarn, C. (2017). *Educational administration*. Odeon Store. [translated]
- Bryson, J. M. (2018). *Strategic planning for public and nonprofit organizations: A guide to strengthening and sustaining organizational achievement* (5th ed.). John Wiley & Sons.
- Bunyaneet, W. (2022). Student support system development in Thai primary schools. *Journal of Educational Development*, 15(2), 45-58. [translated]
- Chuma, W., Choamphong, T., & Nunnart, N. (2023). A study of problems in implementing student support systems in small schools under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 3. *Journal of Educational Administration*, 16(1), 1-15. [translated]
- Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. MIT Press.
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluating professional development*. Corwin Press.
- Jongwisarn, R. (2018). *Strategic management in educational institutions: Principles and practice*. Education Press. [translated]
- Khamwai, P. (2024). *The management model of student care and support system to promote student adaptability of primary schools in the lower northern region* [Doctoral dissertation, Naresuan University]. [translated]

- Office of the Basic Education Commission. (2019). *Basic education core curriculum policy and student support system framework*. Office of the Basic Education Commission. [translated]
- Phromphorn, J. (2018). A participatory strategic management model for basic education institutions. *Journal of Educational Leadership and Innovation*, 11(2), 85-90. [translated]
- Premsuk, S., Saengkaew, S., & Jinda, K. (2023). Strategic management model to enhance the effectiveness of student support systems in small schools. *Journal of Educational Administration and Leadership*, 10(2), 45-60. [translated]
- Sangkhapinyo, Y. (2022). *The student care and support system operation model through Deming cycle for schools under the Loei Primary Educational Service Area Office 1* [Master's thesis, Mahasarakham University]. [translated]